

II RIIGIKOGU

1. istungjärk.

Protokoll nr. 1.

1923. a.

Sisu: 1. II Riigikogu awamine. — 2. Päewakorra wastuwõtmine. — 3. II Riigikogu esimehe wallimine. — 4. II Riigikogu juhatuselise liikmete walimine. — 5. A. Kerem'i erakorraline teadaandmine Riigikogu juhatuselise moodustamise asjus. — 6. Mandaatkommisjoni walimine. — 7. Teadaandmine Wabariigi Walitsuse ametistlahkumise kohta. — 8. Teadaandmine Riigikogu demokraatliku liidu moodustumise kohta. — 9. Teadaandmine asunikkude, riigirentnikkude ja wäikepõllupidajate Riigikogu rühma moodustumise kohta. — 10. Terwitustelegrammide ettekandmine. — 11. Järgmise koosoleku küsimus ja koosoleku lõpetamine.

II Riigikogu koosolek 7. juunil 1923 a.
kell 12 päewal.

Päewakord:

1. II Riigikogu awamine.

Kokku on tulnud järgmised II Riigikogu liikmed:

Põllumeestekogude Riigikogu rühm: Christjan Arro, Eduard Birkenberg, Karl Einbund, Johann Holberg, Karl Indermitte, Karl Ipsberg, August Jürman, Mats Laarman, Johan Laidoner, Märt Martinson, Otto Pärlin, Konstantin Päts, Jaak Reichman, Johan Reichman, Hans Soots, Karl Tamm, Jaan Temant, Jaan Teetsow, Kustas Tonkman, Artur Tupits, Jüri Uluots.

Eesti sotsiaaldemokraatlike tööliste partei Riigikogu rühm: Karl Ast, Johan Jans, Mihkel Janson, Leopold Johanson, Aleksander Kärner, Mihkel Martna, Ernst Martinson, Aleksander Oinas, Anton Palwadre, August Rei, Peeter Treiberg, Jaan Wain, Karl Wirma, Jüri Woiman.

Tööerakonna Riigikogu rühm: Ado Anderkopp, Karl Baars, Mihkel Juhkam, Tõnis Kalbus, Christjan Kaarna, Juhan Kuk, Willem Maaker, Otto Strandman, Sergei Shtsherbakow, Frits Suit, Johannes Zimmerman.

Töörahwa ühise wäerinna Riigikogu rühm: Hendrik Allik, Hans Heideman, Paul Keerdo, Rudolf Pälson, Jaan Rea, Johannes Reesen, Jaan Tomp, Rudolf Weiram.

Eesti rahwaerakonna Riigikogu rühm: August Ehrlich, Johannes Jaanis, Jüri Jaakson, August Kerem, Karl Kornel, Viktor Mutt, Oskar Liigand, Jaan Tõnisson.

Kristliku rahwaerakonna Riigikogu rühm: Oskar Amberg, Heinrich Anniko, Heinrich Bauer, Wolde-
mar Linnamägi, Johan Luur, Johannes Märtson, Leopold Raudkepp.

Iseseiswa sotsialistliku töölispartei Riigikogu rühm: Bernhard Eilman, Oskar Gustawson, Erich Jonas, Jaan Piiskar, Jaan Tik.

Rahwuslik-wabameelse partei Riigikogu rühm: Aleksander Tamm, Theodor Tallmeister, Ernst Weberman, Johannes Uibopuu.

Wene ühendatud Riigikogu rühm: Peeter Baranin, Wassili Grigorjew, Iwan Seljugin, Jegor Solowjew.

Asunikkude, riigirentnikkude ja wäikepõllupidajate Riigikogu rühm: Hindrik Ostrat, Oskar Köster, Alfred Kütt, Rudolf Penno.

Saksa-Balti erakonna Riigikogu rühm: Werner Hasselblatt, Martin Luther.

Majaomanikkude seltside liidu nimekirjade järele: Johan Kesküll, Johan Rütli.

Üürniku nimekirjade järele: Aleksander Porman.

Eesti demobiliseeritud sõjawäelaste liidu nimekirjade järele: Heinrich Laretei.

Puuduwad järgmised II Riigikogu liikmed:

Põllumeestekogude Riigikogu rühmast: Konrad Arras, Jaan Hünerson.

Eesti sotsiaaldemokraatlike tööliste partei Riigikogu rühmast: Aleksander Jõeäär.

Tööerakonna Riigikogu rühmast: Theodor Pool.

Tööraha ühise väerinna Riigikogu rühmast: Wladimir Kanigur, Aleksander Mahlberg.

Kristliku rahwaerakonna Riigikogu rühmast: Jaan Lattik.

Saksa-Balti erakonna Riigikogu rühmast: Johannes Meier.

Koosolekut juhatab algul I Riigikogu esimees **K. Päts**, peale II Riigikogu esimehe walimise esimees **J. Tõnisson**.

Sekretääri kohal peale II Riigikogu sekretääri walimise sekretäär **T. Kalbus**.

Walitsuse looshis: Riigiwanem **J. Kukk**, välisminister **A. Hellat**, siseminister **K. Einbund**, rahaminister **G. Westel**, sõjaminister **J. Soots**, põllutöominister **B. Rostfeldt**, haridusminister **A. Weiderman**, teedeminister **K. Ipsberg** ja riigisekretäär **K. Terras**.

Wälisesitajate looshis — diplomaatline korpus pea täies koosseisus.

I Riigikogu esimees **K. Päts** awab koosoleku kell 1.15 min.

1. II Riigikogu Juhataja K. Päts:
awamine. Wäga lugupeetud Riigikogu liikmed! Eesti wabariigi põhiseaduse § 43 paneb iga uuesti kokkuastuwa Riigikogu esimese istungi juhatamise eelmise Riigikogu esimehe peale. Seda põhiseaduse § 43 täites, awan tänase II Riigikogu esimese istungi.

2. Päewakorra Riigikogu kodukorra wastuwõtmine. järele seab Riigikogu päewakorra kokku Riigikogu juhatus. Praegusel korral aga Riigikogul juhatust ei ole, sellepärast tuleb Riigikogul enesel päewakord määrata. Palun selle kohta ettepanekuid teha.

A. Kerem (rhw.): Teen ettepaneku tänasesse päewakorda wõtta: 1) Riigikogu esimehe walimine, 2) Riigikogu juhatuse liigete walimine, 3) mandaatkomisjoni walimine.

Juhataja K. Päts: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastuwõetud ja seega päewakord kindlaks määratud.

3. II Riigikogu Riigikogu kodukorra § 2 esimehe walimine. järele sünnib juhatuse liigete walimine kinnisel hääletamisel. Walituks tunnistatakse, kes on saanud üle poole kõigi Riigikogu liigete häälest.

Kui kandidaat ei saa käesolewa paragrahwi esimeses lõikes nõutud enamusi, siis wõetakse ette teistkordne walimine, kusjuures walituks loetakse see kandidaat, kes on saanud liht häälteenamuse.

Kui walimisel üksikud kandidaadid on saanud ühepalju hääli, otsustatakse küsimus liisuga.

See kodukord on maksew ka II Riigikogu kohta, sellepärast tuleb meil selle seaduse järele käia. Palun kandidaatsid nimetada Riigikogu esimehe kohale.

A. Jürman (põl.): Arwesse wõttes Asutawa Kogu ja I Riigikogu esimehe walimisi, kus kõige suuremal rühmal oli õigus esimehe kohale kandidaati üles seada, mis ka teiste rühmade poolt toetatud ja läbi wiidud sai, seda seisukorda arwesse wõttes, teeb põllumeestekogude rühm, kui kõige suurem, omalt poolt ettepaneku Riigikogu esimehe kohale I Riigikogu esimeest Konstantin Pätsi walida.

A. Kerem (rhw.): Kuna meil harilikult wiisiks on olnud, et suurematest rühmadest üks Riigiwanema ja teine Riigikogu esimehe on annud, ja kuna meie arwates suurem rühm esimeses jões kohustatud oleks walitsuse kujundamise raskusi oma peale wõtma, siis seab demokraatlik liit omalt poolt Riigikogu esimehe kandidaadiks ülesse rkl. Jaan Tõnisson'i.

J. Reesen (töör. üh. w.): Ehk küll tegelikult tööraha ühise väerinna rühm praegu kõige suurem ei ole arwuliselt, kodanlise wägiwalla tõttu, kuid siiski arwesse wõttes seda meeoleolu, mis wäljaspool Riigikogu olemas, seab tööraha ühise väerinna Riigikogu rühm Riigikogu esimehe kohale omalt poolt kandidaadi üles — Johannes Lauristin'i. (Naer.)

Juhataja K. Päts: On kolm kandidaati ette pandud. Asun kandidaatide hääletamisele ettepanekute järjekorras. Kõige pealt tuleb hääletamisele põllumeeste rühma poolt ettepanud kandidaat Konstantin Päts. Walimiseks jagatakse wälja sedelid Riigikogu kantselei poolt. Palun neid, kes selle kandidaadi poolt on,

kirjutada sedelile „poolt“, kes vastu — kirjutada „wastu“. (Hääletatakse.) Palun ettepanekut teha häätelugejate kohta.

J. Keskül (m. o. kohalt): Endised juhatuse liikmed.

Juhataja **K. Päts**: On ettepanek tehtud endisi Riigikogu juhatuse liikmeid häätelugejateks walida; neist on siin härrad Wirma, Kerem ja Kalbus — kokku kolm. Asun selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu wõetud. Palun häätelugejaid hääled ära lugeda. (Loetakse hääli.) Ära on antud 90 sedelit. Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt on 24 häält, vastu — 60, tühje sedelid — 4 ja rikutud — 2. Seaduse järele tunnustatakse walituks see kandidaat, kes hääletamisel saanud absoluutse enamuse, seega on hääletamisel olnud kandidaat tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb järgmine kandidaat.

(J. Temant (põl. kohalt): Palun sõna. Wahelhüüded pahemalt poolt: Hääletamise ajal sõna eisaa.)

Ma ei ole teist kandidaati weel hääletanud, järjelikult wõib kodukorra põhjal enne kinnist hääletamist sõna anda.

(Wahelhüüde pahemalt poolt: Juhataja ei talita kodukorra põhjal.)

Mina kõnelen sellest kodukorrast, mis meil senni maksew oli ja kui teie näitate õigema kodukorra, kus on öeldud... (Müra pahemal pool, juhataja helistab.) Ma hääletasin senni esimest kandidaati ja nüüd hääletan teist, ega ma ei saa korraga kolme kandidaati hääletada. (Wahelhüüded.) Ma palun juhatajale mitte wahele rääkida.

J. Temant (põl.): Et Riigikogu selle traditsiooni kõrwale on heitnud, mille järele Riigikogu esimees walitud sai kõige arwurikkamast rühmast, siis teatan mina põllumeestekogude Riigikogu rühma nimel, et meie loobume juhatuse walimisest osawõtmisest ja protestiks lahkume saalist. (Saalis müra, juhataja helistab.)

Juhataja **K. Päts**: Palun neid härrasid, kes wõib olla esimest korda siin

on, siiski tähele panna, et Riigikogus korda peetakse.

Hääletamisele tuleb teine kandidaat, härra Tõnisson. Palun neid, kes kandidaadi walimise poolt on, kirjutada sedelile „poolt“, kes vastu, kirjutada „wastu“. (Hääletatakse.) Kas kõik on sedelid ära annud. Nähtawasti kõik. Palun hääled ära lugeda. (Loetakse hääli.) Walimise tagajärjed on järgmised: poolt on hääletanud 50, vastu — 14, tühje sedelid 3, rikutud — 2. Meie kodukorra järele tunnustatakse walituks see, kes on saanud üle poole Riigikogu liigete häälest, s. o. vähemalt 51 häält ja sellepärast tuleb neid walimisi mittekordaläinuks tunnustada ja peaks teistkordne walimine ette wõetud saama. Meil on aga kolmas kandidaat ja sellepärast oleks otstarbekohasem enne, kui teistkordsele hääletamisele asuda, kolmas kandidaat hääletamisele panna. Otstarbekohasem oleks see sellepärast, et kui kolmas kandidaat peaks üle poole hääli saama, siis ei oleks tarwis enam hääletamist ette wõtta. Teisi ettepanekuid hääletamise korra kohta ei tehta. Asun kolmanda kandidaadi hääletamisele. Kandidaat on Johannes Lauristin, tema ülesseadjaks on töörahwa ühise wäerinna Riigikogu rühm. Palun neid, kes kandidaadi walimise poolt on, kirjutada sedelile „poolt“, kes vastu — „wastu“. (Hääletatakse. Loetakse hääli.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: Johannes Lauristin'i vastu on hääletanud 50, poolt 13, tühje sedelid on 5. Wastuhääletajaid on kaugelt rohkem kui poolt ja nii ei saa selle kandidaadi juures teistkordset walimist ette wõtta. Teistkordne walimine jääb ainult härra Tõnisson'i kandidatuuri juures. Siin tuleb silmas pidada kodukorra määrust, mis järgmine on: „Kui kandidaat ei saa käesolewa paragrahwi (§ 2) esimeses lõikes nõutud enamust, siis wõetakse ette teistkordne walimine, kusjuures walituks loetakse see kandidaat, kes on saanud liht hääleenamuse“. Palun siis neid, kes härra Tõnisson'i poolt on, sedelile kirjutada „poolt“, kes vastu — „wastu“. (Hääletatakse.) Palun häätelugejaid hääled ära lugeda. (Loetakse hääli.) Teistkordse walimise tagajärjed on järgmised: poolt on 49 häält, vastu — 16, tühje sedelid — 4. Seega on rohkem poolt hääli kui vastu ja teistkordne walimine tuleb lõplikuks tunnustada. Sellega on rkl. härra Tõnisson II Riigikogu

esimeheks walitud. (Kiidu-
awaldused.) Ühtlasi on sellega põhi-
seaduse § 43 järele I Riigikogu esimehe
kohustused lõpetatud ja mina pean oma

kohuseks Riigikogu juhatamise üle anda
uue esimehe kätte.

(Juhataja K. Päts lahkub ju-
hataja kohalt ja saalist.)

Algkirjale alla kirjutanud:

I Riigikogu esimees K. Päts.

II Riigikogu 7. juuni 1923 a. koosoleku protokolli järg.

(Juhataja kohale asub II Riigikogu esi-
mees **J. Tõnisson**. Üldised kiidu-
awaldused.)

Riigikogu esimees **J. Tõnis-
son**: Aulikud Riigikogu liikmed! Usal-
duse eest, walimisel Riigikogu esimehe
kõrgele kohale, tänan ma Riigikogu sü-
gawa austusega. Riigikogu, kui kõrgema
wõimu esitaja Eesti wabariigis, peab
täitma suuri ülesandeid Eesti rahwa taht-
mise teostamiseks. Neid suuri ülesandeid
suudab Riigikogu alles siis edukalt täita,
kui igaüks meist, keda rahwa usaldus on
kandnud siia kõrgesse kogusse, kõigest
jõust kaasa aitab edukaks tööks Riigiko-
gus. Niipalju kui see oleneb isiklikust taht-
misest ja wõimisest, peab see minu püüd
olema sellel kõrgel kohal kaasa aidata
Riigikogu töö wiljakuseks. Kuid olen selles
teadmises, et see on ainult siis wõimalik,
kui kõik Riigikogus ühes tõmbawad selles
sihis. Sellepärast loodan mina lahke koos-
töötamise ja sõbraliku ühestöötamise peale
kõikide Riigikogu liigete poolt. (Käte-
plaksutamine. Wahehüüded
töörahwa ühise wäerinna Riig-
ikogu rühma poolt.)

A. Kerem (rhw.): Kuna tänasel
koosolekul suurem Riigikogu rühm on
teatanud, et tema loobub kaasaaitamast
Riigikogu juhatust üles seada ja sellepä-
rast juhatuse walimises raskusi on tekki-
nud, siis teen ettepaneku poole tunnilist
waheaega määrata, et enne seisukohta
saaks wõtta praeguses olukorras.

Juhataja **J. Tõnisson**: Kodu-
korra järele on õigus ettepanekute puhul
kahel poolt ja kahel wastu sõna wõtta.
Sõna ei soowita. Panen rkl. Kerem'i

ettepaneku hääletamisele. (Hääleta-
takse.) Nähtawa enamusega on
ettepanek wastu wõetud. Kuulu-
tan poole tunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 2 p. l.

Peale waheaja jätkub koosolek kell
3.20 min.

Koosolekut juhatab esimees **J. Tõnis-
son**.

4. II Riigi- J. Reesen (töör. üh. w.).
kogu juha- Korra kohta töörühwa ühise
tuse liigete wäerinna Riigikogu rühma
walimine. nimel sõna wõttes peame
kõige pealt selle kohta sõna
wõtma, mida meie teeme. Nõndanimetat-
tud Riigikogu on esimese juhataja poolt
awatud ja nüüd tahetakse asuda uue
juhatuse walimisele.

Juhataja **J. Tõnisson**: Kõneleja.
ma palun Teid Riigikogu kohta mitte
tarwitada niisuguseid kõnekäänusid, nagu
„nõndanimetatud“.

J. Reesen (töör. üh. w.): Riigikogu
ei ole ennast veel mitte Riigikogu kuu-
lutanud. (Naer.) Meie rühma seisukohta
Riigikogu kohta teada andes, pean tähen-
dama, et Riigikogu walimised, mis möö-
dunud, on sündinud walitsewate kihtide
poolt moodustatud walitsuse ja Riigi-
kogu juhatuse juhtimisel ning äärmise
surwe all. Walimistel on kõige jämeda-
malt walimise seadusi rikutud, koosoleku
wabadusi wägistatud, sõnawabadusi kä-
gistatud. Wäga suurel osal kodanik-
kudel...

Juhataja **J. Tõnisson**: Ma pa-
lun Teid oma kõnes mitte haawawaid
sõnu tarwitada.

J. Reesen (töör. üh. w.): Walimistel oli klassiteadlikumal töörahwa osal töörahwa ühise wäerinna näol walimiswõimalused ära wõetud kahes walimisingkonnas, Tallinnas ja Wiru maakonnas.

Juhataja **J. Tõnisson**: Rkl. Reesen, Teie tahtsite korra kolita kõneleda ja sellepärast palun mina Teid mitte teistest asjadest kõneleda.

J. Reesen (töör. üh. w.): Kümned-tuhanded töölised on ilma walimisõiguse ta jäetud ja sellepärast ei saa meie rühm Riigikogu peale mitte waadata, kui rahwaesituse peale, kui rahwa tahtmise awaldaja ja peegeldaja peale. Kui teie täna siia kokku olete tulnud, siis ei wõi teie mitte weel ütelda, et teie rahwa tahtmist peegeldate.

Juhataja **J. Tõnisson**: Rkl. Reesen! Teie kõne aeg on 3 minutit ja see on juba möödas. Ma palun lõpetada.

J. Reesen (töör. üh. w.): Sellepärast teen ma ettepaneku: „Riigikogu ära kuulates töörahwa ühise wäerinna Riigikogu rühma esitaja seletust, otsustab möödunud Riigikogu walimisi mitte seasduks tunnistada ja laiali minna.“

Juhataja **J. Tõnisson**: Sarnast küsimust pole meil mitte päewakorras, waid meil on päewakorras Riigikogu juhatusel liigete walimine, sellepärast ei saa mina seesugust ettepanekut mitte hääletamisele panna.

A. Kerem (rh.w.): Endine Riigikogu juhatus on lasknud mitmewärwilisi sedelid trükkida, kus selle juures ka sedeli nurga peal on tähendatud, missugusele kandidaadile sedel wastab. Riigikogu liigetele antakse igale ühele 5 sedelit kätte, nii, et nad ühekorraga, kas poolt, ehk wastu wõiksid hääletada, selle kandidaadile, kes walimise alla tuleb. Sellepärast teen mina ettepaneku, kui kandidaatsid rohkem üles ei seata, kui walitawaid on, mitte üle 5 isiku, walimisi korraga toimetada.

Juhataja **J. Tõnisson**: Rkl. Kerem'i poolt on ettepanek tehtud, et ühekorraga walitakse juhatusel liikmed, kui kandidaatsid rohkem ei ole, kui 5. Asum hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawana enamusega on ettepanek wastu wõetud. Palun kandidaate nimetada Riigikogu I abiesimehe kohale.

A. Palwadre (sd.): Eesti sotsiaaldemokraatlise tööliste partei Riigikogu rühm seab kandidaadiks I abiesimehe kohale rkl. Karl Wirma.

A. Kerem (rh.w.): Demokraatlise liidu nimel sean kandidaadiks Riigikogu II abiesimehe kohale rkl. Leopold Raudkepp'i.

A. Anderkopp (töer.): Tööerakonna Riigikogu rühm seab üles kandidaadiks Riigikogu sekretääri kohale I Riigikogu sekretääri ja praeguse Riigikogu liikme Tõnis Kalbus'e.

R. Penno (as.): Asunikude, riigirentnikkude ja wäikepõllupidajate rühma nimel sean kandidaadiks Riigikogu sekretääri I abi kohale rkl. Oskar Köster'i.

A. Palwadre (sd.): Eesti sotsiaaldemokraatlise tööliste partei Riigikogu rühm seab kandidaadiks II abisekretääri kohale rkl. Jaan Wain'i.

Juhataja **J. Tõnisson**: Sellega on 5 kandidaati 5 kohta peale üles seatud ja meil on wõimalik ennem tehtud ettepaneku järele korraga hääletada. On 5 liiget ja 5 kohta, kuhu walida, iga ühe sedeli jaoks on ise kast. Palun sedelid Riigikogu kantselei poolt välja jagada. Kastid on nii üles seatud, et korraga kõik sedelid ära anda wõib. (Jagatakse sedelid.) Teie näete, et iga leht on eriotstarbega: esimene leht on I abiesimehe walimiseks, II leht — II abiesimehe walimiseks, III leht — sekretääri walimiseks, IV leht — I abisekretääri walimiseks ja V leht — II abisekretääri walimiseks. Iga lehe peale tuleb kirjutada ainult „poolt“ ehk „wastu“, mitte aga kandidaadi nimi. Ma loen weel kord ettepanud kandidaatide nimed ette. Ette pandud on: I abiesimehe kohta peale sotsiaaldemokraatlise tööliste partei Riigikogu rühma poolt Karl Wirma, II abiesimehe kohale — demokraatlise liidu poolt Leopold Raudkepp, sekretääri kohale — tööerakonna Riigikogu rühma poolt Tõnis Kalbus, I abisekretääri kohale asunikude, riigirentnikkude ja wäikepõllupidajate rühma poolt Oskar Köster, II abisekretääri kohale — sotsiaaldemokraatlise tööliste partei Riigikogu rühma poolt Jaan Wain. Nii siis; sellejärele, kuidas igaüks ühe wõi teise kandidaadi poolt ehk wastu on, tuleb iga lehe peale kirjutada „poolt“ ehk „wastu“. Kas selle kohta on selgus? (Wahelhüüded: On selge. Hääletatakse.)

Häätelugemise asjus teatawad need Riigikogu liikmed, kes enne häätelugemisest osa võtsid, et nemad walitawate kandidaatide hulgas on ja sellepärast ei soowi häätelugemisest osa wõtta. Palun wastawaid ettepanekuid teha häätelugemisest osawõtjate kohta.

A. Kerem (rhw.): Teeksin ettepaneku, et wastawad rühmad ettepanekut teeks häätelugejate kohta.

Juhataja **J. Tõnisson**: Tööerakonna rühma poolt on ette pandud häätelugejateks walida rkl. Juhkam'i ning sotsiaaldemokraatlise rühma poolt rkl. Martinson'i. Kas ollakse selle poolt, et mõlemat kandidaati korruga hääletada. Wastu ei olda, asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on nimetatud kandidaadid walitud. Palun walitud kandidaate häätelugemisele asuda.

(**A. Kerem** (rhw.), **M. Juhkam** (töer.), **E. Martinson** (sd.) loewad hääletamised elid.)

Hääletamise tagajärjed on järgmised: I abiesimees **K. Wirma** on saanud poolt—58 häält, wastu — 9 ja erapooletuid — 2.

II abiesimees **L. Raudkepp** on saanud poolt 49 häält, wastu 16 ja erapooletuid 4.

Sekretäär **T. Kalbus** on saanud poolt 56 häält, wastu 13, erapooletuid ei ole.

I abisekretäär **O. Köster** on saanud poolt 54 häält, wastu 15, erapooletuid ei ole.

II abisekretäär **J. Wain** on saanud poolt 56 häält, wastu 11 erapooletuid 2.

Sellega on absoluutse häälteenamuse saanud walimisel I abiesimehe kohale rkl. **Wirma**, sekretääri kohale rkl. **Kalbus**, I abisekretääri kohale rkl. **Köster** ja II abisekretääri kohale rkl. **Wain**.

Alla absoluutse häälteenamuse s. o. 49 poolt, on saanud II abiesimees rkl. **Raudkepp** ja tema kohta tuleb ette wõtta kodukorras ettenähtud teistkordne hääletamine. Palun Riigikogu sekretääri rkl. **härä Kalbus** sekretääri kohale asuda.

(Sekretääri kohale asub sekretäär **T. Kalbus**.)

Asun rkl. **Raudkepp**'i kandidatuuri teistkordsele hääletamisele. Palun neid, kes rkl. **Raudkepp**'i Riigikogu II abiesimehe kohale walimise poolt on, sedelile

kirjutada „poolt“, kes wastu — „wastu“. (Hääletatakse.) (**A. Kerem** (rhw.), **M. Juhkam** (töer.), **E. Martinson** (sd.) loewad hääli.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt on 46 häält, wastu — 19, erapooletuid 2, seega on rkl. **L. Raudkepp** Riigikogu II abiesimeheks walitud. Sellega on kõik Riigikogu juhatuse liikmed walitud.

Erakorraliseks teadaandmiseks on sõna rkl. **Kerem**'il.

5. A. Kerem'i erakorraline teadaandmine Riigikogu juhatuse moodustamise asjus.

A. Kerem (rhw.): Demokraatliku liidu nimel on mul järgmist teatada: Täna sel Riigikogu koosolekul on juhatuse

liigete walimisel erakordne juhtumine maad wõtnud; Riigikogu suurem rühm, põllumeestekogud, on loobunud juhatuse walimisest ja juhatuse liigete andmisest oma rühmast. Meie ei leidnud wõimaliku olewat juhatuse liigete walimisi edasi lükata, sest põhiseadus näeb ette, et Riigikogu juhatus esimesel Riigikogu koosolekul ära walitakse, mille pärast meie ka selle poolt olime, et juhatus praegu väljakujunenud koosseisus saaks ära walitud. See ei wõi aga põhjuseks olla nendele, kes täna juhatuse walimisest eemale jäid, oma seisukohta tulewikus mitte muuta, sest demokraatlik liit seletab awalikult, et tema hea meelega näeks, kui Riigikogu suurem rühm juhatusest osa wõtaks. Sellekohase tõsise soowiawalduse korral põllumeestekogude poolt oleme walmis juhatust wastawalt ümber korraldama, ehk vähemalt selle poolt olema.

Juhataja **J. Tõnisson**: Riigikogu läheb päewakorra järgmise punkti juurde.

6. Mandaatkommissjoni walimine.

A. Kerem (rhw.): Ma teen ettepaneku mandaatkommissjoni walida alustel, millel walitakse wanematekogu, nimelt, jagajaks wõtta 8, misjuures aga iga rühm vähemalt ühe esitaja peab saama.

Juhataja **J. Tõnisson**: Riigikogu liikme **Kerem**'i poolt on ettepanek tehtud mandaatkommissjoni walimisel aluseks wõtta wanematekogu walimise printsiipi nimelt jagajaks wõtta arw 8, misjuures iga rühm ühe esitaja peab

saama. Palun sekretäri teatada, mitu esitajat iga rühm selle jagaja juures saab.

Sekretäär T. Kalbus: Põllume-
hed 3 esitajat, demokraatlik liit 3, sot-
siaaldemokraadid — 2, tööerakond — 2,
kommunistid — 1, asunikud ja riigirentni-
kud — 1, iseseiswad — 1, Balti-Saksa
rühm — 1, (J. Reesen (töör. üh. w.
kohalt: Kui palju töörahwa
ühine väerind saab?) Töörahwa
ühine väerind saab 1 esitaja, mitte aga
kommunistid, nagu ma ekslikult ütlesin.

Juhataja J. Tõnisson: Man-
daatkommissjoni on ette pandud järgmi-
sed kandidaadid: Põllumeestekogude
Riigikogu rühma poolt 3: K. Päts, J. Ulu-
ots, M. Martinson.

Riigikogu demokraatliku liidu poolt 3:
J. Jaakson, W. Linnamägi, J. Uibopuu.

Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste
partei Riigikogu rühma poolt 2: A. Rei,
A. Palwadre.

Tööerakonna Riigikogu rühma poolt 2:
A. Anderkopp, T. Kalbus.

Töörahwa ühise väerinna Riigikogu
rühma poolt 1: H. Allik.

Asunikude, riigirentnikkude ja wäike-
põllupidajate Riigikogu rühma poolt 1:
H. Laretei.

Iseseiswa sotsialistilise töölispartei
Riigikogu rühma poolt 1: J. Piiskar.

Saksa-Balti erakonna Riigikogu rühma
poolt 1: W. Hasselblatt.

Peale selle on weel ettepanek walida
kommunistiliste tööliste poolt rkl. Tomp.
Niisugust rühma ei ole Riigikogus olemas.
Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Ree-
sen'il.

J. Reesen (töör. üh. w.): Sekretäri
poolt kuulutati, et mandaatkommissjonis
on kommunistidel üks koht, kommunistid
kuuluvad aga töörahwa ühise väerinna
Riigikogu rühma ja sellepärast panin mina
ette walida mandaatkommissjoni rkl.
Jaan Tomp.

Juhataja J. Tõnisson: Niisu-
gust rühma ei ole olemas. Ja meie ei wõi
igasuguseid erakawatsusi tähele panna.
Sellepärast jääb see ettepanek tähele
panemata. Kas tehakse ettepanekuid
hääletamise korra kohta. (W a h e l-
h ü ü e: K o r r a g a h ä ä l e t a d a.) Teist-
suguseid ettepanekuid ei ole; selle ette-
paneku wastu ei waielada, loen tema
wastu wõetuks. Asun hääletamisele.

(Hääletatakse.) Nähtawa ena-
musega on kõik kandidaadid
walitud.

Teadaandmise korras kannab sekre-
täär ette sissetulnud paberid — kõige pealt
teadaanne Wabariigi Walitsuse poolt.

**7. Teadaandmine Sekretäär T.
Wabariigi Walit- Kalbus:** Wabariigi
suse ametistlah- Walitsuse poolt on 4.
kumise kohta. juunil s. a. nr. 1195 all
Riigikogu juhatusel
järgmine kiri tulnud (loeb):

Riigikogu kodukorra § 102 põhjal tea-
tan teile, et Wabariigi Walitsus on
1. juunil s. a. otsustanud täies koosseisus
ametist lahkuda, et wõimaldada uuele
Riigikogule ilma wiituseteta uue Waba-
riigi Walitsuse moodustamisele asuda.
Sellest otsusest teile teatades, palun
Wabariigi Walitsuse nimel, et see teada-
anne Riigikogu esimese koosoleku päe-
wakorda wõetaks ning tegelik wabasta-
mine wõimalikult pea sünniks.

Alla kirjutatud Riigiwanem J. Kukk
ja riigisekretäär K. Terras.

A. Kerem (rhw.): Kodukorra § 103
põhjal teen järgmise ettepaneku: „Waba-
riigi Walitsuse teadaannet ametistlahku-
mise kohta ära kuulates, teeb Riigikogu
ülesandeks Riigikogu esimehele esineda
ettepanekuga uue Wabariigi Walitsuse
kokkuseadmiseks ja ametissekutsumi-
seks.“

Juhataja J. Tõnisson: Asun
hääletamisele. (Hääletatakse.)
Nähtawa enamusega on ette-
panek wastu wõetud. Palun sekre-
tääri demokraatliku liidu teadaanne ette
kanda.

**8. Teadaandmine Sekretäär T.
Riigikogu demo- Kalbus** (loeb): Riig-
kraatliku liidu gikogu juhatusel.
moodustumise Eesti rahwaera-
kohta. konna, kristliku rah-
waerakonna ja
wuslik-wabameelse partei Riigikogu rüh-
made nimel on allakirjutajatel au teatada
Riigikogu juhatusel, et nimetatud rüh-
mad on ühinenud parlamentliseks blokiks,
nime all demokraatlik liit.

Demokraatliku liidu koosseis on järg-
mine: O. Amberg, H. Anniko, H. Bauer,
A. Ehrlich, J. Jaakson, J. Jaanis, A. Ke-
rem, K. Kornel, J. Lattik, O. Liigand,
W. Linnamägi, J. Luur, W. Mutt, J. Märt-

son, L. Raudkepp, T. Tallmeister, A. Tamm, J. Tõnisson, J. Uibopuu ja E. Weberman.

Demokraatliku liidu ajutise juhatuses koosseis on järgmine: A. Kerem, juhataja. A. Tamm, juhataja asemik. L. Raudkepp, juhataja asemik. E. Weberman, sekretäär. O. Liigand, sekretääri asemik. H. Bauer, laekahoidja.

Tallinnas, 7. juunil 1923. a.

(Allkirjad) Juhataja A. Kerem.
Sekretäär Weberman.

9. Teadaandmine asunikkude, riigirentnikkude ja väikepõllupidajate Riigikogu rühma moodustumise kohta. Teatame käesolewaga, et II Riigikogu töödeks ühinenud oleme „Asunikkude, riigirentnikkude ja väikepõllupidajate rühma“ nime all.

Rühma liigeteks on:
1. Rudolf Penno, 2. Oskar Köster. 3. Alfred Kütt. 4. Hendrik Ostrat. 5. Heinrich Laretei. 6. Aleksander Porman.

Rühma juhatusse on walitud: 1. Rudolf Penno, esimees. 2. Heinrich Laretei, kirjatoimetaja. 3. Oskar Köster, laekahoidja.

Tallinnas, 7. juunil 1923 a. Nr. 1.

(Allkirjad) Rud. Penno.
Oskar Köster.
A. Kütt.
A. Porman.
Heinr. Laretei.
H. Ostrat.

10. Terwitusteletogrammide ettekandmine. Juhataja **J. Tõnisson**: Riigikogu juhatusel tulnud terwitusteletogrammide ettekandmiseks on sõna sekretääril.

Sekretäär **T. Kalbus** (loeb): Ühes Moskwa saatkonnaga terwitan teist Riigikogu tema kokkuastumise puhul, soovides püsiwust ja edu Eesti riiklise elu korraldamisel ja rahwa käekäigu tõstmisel.

Saadik Birk.

Moskwas, 6. juunil 1923 a.

Teine telegramm on Warssawist (loeb): Teise Riigikogu töö alguse puhul saadab saatkond Warssawist temale paremaid õnnesoowe.

Ööpik.

11. Järgmise koosoleku küsimus ja koosoleku lõpetamine. Juhataja **J. Tõnisson**: Päewakord on läbi.

Kas tehakse ettepanek järgmise koosoleku kohta? (Wahelhüüe: Juhatuses hooleks!) On ettepanek tehtud järgmise koosoleku määramist juhatuses hooleks jätta. Ettepaneku wastu ei waielda, — loen ettepaneku wastu wõetuks.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 4.15 min. p. l.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **J. Tõnisson**.

Sekretäär **T. Kalbus**.